

tetett alapelveket is. Átíratja az oktatást (l. pl. a nem csak a szlovák iskolákban mértékadónak minősített, de strasbourgi „körökben” sem ismeretlen Milan S. Ďurica-féle. A szlovákok és Szlovákia történetét), átíratja a médiumok, a közintézmények berkei, még az egyházak házatáját, s templomi szöszkeit is.

Felfokozottan nemzetállamira hangolja a politikai és a civil szervezetek célkitűzéseit, nem kerülve el a törvényhozó testület munkáját sem, amely, kerül-fordul, e hamis történelmi szemlélet, torz eredetudat készítésével és látszólagos igazolásával diszkrimináló törvényeket hoz, elnyomó intézkedéseket fogyanatosít a 20. sz.-i – honi – etnikai tisztogatásokat túlélt más nemzetiségű közösségek ellen, így pl. a 20. sz.-ban a korábbiak egyharmadára csökkent szlovákiai magyarság közössége ellen.

Megfélemlíti, hátrányos megkülönböztetésben részesíti, állandó pszichikai nyomás alatt tartja őket, időről időre bünteti közösségüket, közösségük tagjait, miáltal előre nem látható következményekkel járó feszültséget állandósít a cseperedő országban. Bizalmatlanságot, gyűlöletet akumulál az együttélésbe, az emberi kapcsolatokba, vagyis a rontás magvát szórja töretlenül a lakosság ún. államalkotó, pámpolgári és megtűrt, azaz elsőrendű és másodrendű rétegei közé. Nemzeti alapon, a nemzeti hovatartozás alapján. Mint a Balkánon pl.

Becéző hangulatunkban akár a szláv nyelvcsalád Benjáminjainak is nevezhetnénk a szlovákokat. Mindazonáltal a fentiekről sem feledkezhetünk meg. Más szóval: az eléggé ijesztő (sőt nagyon is ijesztő!) 20. sz.-i eseményekre, benne a Felvidéken történetekre mint *mementóra* figyelmeztetve nem árt az iméntieket sem számon tartani.

A mementó apropóján had emlékeztessünk e helyt is az annyi mindenért felelős gyökerekre: a napóleoni idők gerjesztette, majd sovinizmussá fajult *nacionalizmussal* állunk szemben, amely (akár a pestis annak idején, Petrarca korában) menthetetlenül gyűrűzött be szinte mindenhová. Megfertőzte Kelet-Európát is, ahonnan aztán az alig kezelhető pánszláv mutánsainak „ökörnyálain” jutott el Közép-Európába s a „humuszos” Balkánra, hogy aztán – Versailles-t nem feledve, főleg Sztálin és Beneš óta – inint etnikai tisztogatásokban „gyönyörködhesünk áldásaiban”. (Aligha tudja valaki, meddig.)

Összegezeként, átlépve minden további részletezésen, elmondhatjuk: a Dráva–Száva közötti (1526 előtti) Tótország voltaképpen csak látszatra szűnt meg. Valójában – megkockáztatva az állítást, reinkarnálódott. Az történt vele, ami részben Horvátországgal is megesett: az eredetileg ezer éven át tengermelléki, Adria-parti – Knin és Tengerfehérvár (Biograd) központú – Horvátországgal, amely jócskán eltolódott É felé, azaz Horvátország átkerült a Zágráb központú, Zágráb székhelyű Tótország helyére. Tótország pedig, lakói révén – sajnos, a mai, a legújabb exodusra, a jugoszláviai, boszniai, koszovói eseményekre is emlékeztetve – a 15. sz.-tól kezdődően fokozatosan – szinte észrevétlenül, akár a bűvópatak – átkerült a török rádiuszán kívül eső Északi-Kárpátok övezetébe, a „husziták” által mintegy véletlenszerűen „előkészített”, szélesre tárt Felső-Magyarország hegyes–völgyes tájaira – a Felvidékre.

PÉCSI, M. (ed.): Landform evolution studies in Hungary. – Akadémiai Kiadó, Budapest. 1999. 216 old. + 10 színes tábla

Jelentős értékű könyv és szerzője nyerte el a Magyarhoni Földtani Társulat Szabó József érdemét 2000-ben. A kötet a 150 éves Magyarhoni Földtani Társulat és a 125 éve alakult Magyar Földrajzi Társaság jubileumára készült. A magyar geomorfológia tudományának művelői ezzel az alkotással az 1995-ben kiadott „The evolution in Geomorphology”-ban megjelent tanulmányukra alapozva tekintették át a magyarországi geomorfológia kialakulását. Azt a hatalmas információs anyagot és kutatási eredményt foglalták össze, amit a kutatás és oktatás szempontjából megóvásra szükségesnek tartottak. A földtani és földrajzi környezet megismerése nélkül nem lehet javaslatokat tenni műszaki és környezetvédelmi létesítmények telepítésére, építésére. Az egyes eredményeket összefoglalóan tárgyalta a könyv a legrégebbiektől a jelenlegiekig, hogy az olvasó, aki esetleg naponta kér felvilágosítást a könyvtől, jól el tudja igazodni a jelen és a – kellő kritikával tárgyalta – múlt eredményei között.

A könyv az Előszó és a Bevezetés mellett négy nagy részre tagolódik. Az első rész a magyar föld geomorfológiájának fejlődésére vonatkozó elméleteket és eredményeket foglalja össze, a munkatársak részoldozatainak segítségével. A második rész a főbb geomorfológiai folyamatokat, a harmadik

rész a relief és felszíni formákkal kapcsolatos tudnivalókat tekinti át. A negyedik rész a további tanulmányokhoz nyújt segítséget, mivel a geomorfológiával kapcsolatban álló – már körünkől eltávozott – tudósok rövid életrajzát közli és igen terjedelmes irodalomjegyzéket mellékel.

Az első rész a Tisia-elméletet ismerteti és értékeli ki. A szerzők itt nem csak a nevezetes elmélet különböző időbeni értékelését tárgyalják, hanem levonják ezekből a megfelelő következtetéseket is, továbbá közlik a jelenlegi (1996) felfogást a magyar medence szerkezetéről (*1. táblázat*). A következő rész a poligenetikus térszín kialakulásával foglalkozik. A fiatal vulkáni hegységek eróziós felszínét külön alfejezet mutatja be, részletes ábrákkal. A hegységek előterének és a domságok kialakulásánál, az eróziós és deráziós formák keletkezésénél kiemelik az ana- és kataglaciális típusok jelentőségét. A Nagy Magyar Alföld, a Kis Magyar Alföld, valamint az Erdélyi-medence helyzetét és kialakulását is részletesen ismertetik.

Jelentőségének megfelelően külön fejezet tárgyalja a löszterületek kialakulását. Részletesen kitér a könyv a löszképződés időszakára, a különböző időkálákban való elhelyezkedésére, megállapítva, hogy az eltérések miatt e téren további vizsgálatok szükségesek. Az első rész a Balaton-medence kialakulásának bemutatásával fejeződik be.

A könyv második része a fő geomorfológiai folyamatokat foglalja össze. Az első fejezet a felszíni formákat ismerteti, bőséges ábraanyaggal. Külön foglalkozik a visegrádi Duna-szoros kialakulásával. A talajerózió és a futóhomok felszíni formáinak kialakulását külön-külön fejezetek ismertetik. Részletesen tárgyalja a könyv a karsztos formák kialakulását és a mészkő oldódásának dinamikáját. Az egyes jelenségeket az Aggteleki-karszt és a Bükk-fennsík példáján mutatja be. A periglaciális jelenségeket és a deráziós formák kialakulását tömören foglalja össze az erről szóló fejezet. A polygonális tundra jelenségek ismertetésénél hiányzik a CHOLNOKY vizsgálatára való utalás. Fontos viszont a derázió, a deráziós völgyek és a dellék jól megfogalmazott meghatározásban való bemutatása. A löszben előforduló paleotalajok mállásának vizsgálata kimutatta, hogy a paleotalajokban előforduló ásványok szemcsenagysága eltér a lösz eredeti ásványainak szemcsenagyságától.

A harmadik rész áttekinti a felszíni formák bemutatásával és földrajzi, földtani dokumentálásával foglalkozó alkotásokat. Bevezetésként ismerteti a Kárpát-medence (a történelmi Magyarország) földrajzi és földtani leírását tartalmazó könyveket, monográfiákat, majd rátér a kisebb tájak részletes bemutatásával foglalkozó tájföldrajzi monográfiák ismertetésére. Ezek a monográfiák igen nagy szolgálatot tesznek a regionális műszaki és környezetvédelmi tervezésben. A következő részfejezetek a különböző szakirányú térképezést ismertetik. A könyv ezután a relieftípusok osztályozására tér rá, majd a bányászat és geomorfológia kapcsolatának ismertetésével, valamint a folyók vízjárásának és a geomorfológiai adottságoknak az összefüggésével foglalkozik. A Duna és a Tisza esetében illusztrálja a folyószabályozások és az árvizek hatásának a kapcsolatait.

A negyedik rész rövid életrajzokkal kezdődik. A földtudományok 55, a geomorfológia szempontjából kiemelkedő – ma már nem élő – szakemberének lényegre törő, rövid életrajzi adatai és tevékenységük ismertetését olvashatjuk PÉCSI M. és munkatársai tollából. Az életrajzok végén megtaláljuk a részletes életrajzok bibliográfiáját és két-három fontosabb munkájukat. Az életrajzok sorába be lehetett volna illeszteni SCHERF Emil és BALOGH Kálmán életrajzát is, akikre több hivatkozás is található a könyvben. A kötet 159–209. oldala között a geomorfológia szempontjából legfontosabb tanulmányok, könyvek címeit találjuk meg a 19. sz. közepétől egészen napjainkig. Ez a részletes felsorolás igen fontos a továbbképzés és tájékozódás szempontjából.

A könyv értékelésénél elsősorban a szerkesztés oroszlánrészét vállaló PÉCSI professzor munkáját kell kiemelni, hiszen a 44 munkatárs tanulmányait, cikkeit koordinálni, eggyé szerkeszteni hatalmas feladat volt. A magyar szöveg angolra való átültetése LÓCZY D., BASSA L. és PIROS O. munkáját dicséri. Külön ki kell emelnünk a könyv szép ábráit, amelyek között még a történelmi jelentőségű CHOLNOKY-tömbszelvényeket is megtaláljuk. A legbonyolultabb ábrák is igen jól olvashatók. Sajnos néhány következetlen névírásra, vagy helytelen írásra kell felhívnom a figyelmet. Különösen BÖCKH neve okozott nehézséget (71. old.). Remélhetőleg nemsokára kézbevehetjük a könyv újabb – esetleg magyar nyelvű – kiadását.

BIDLÓ GÁBOR